

Posudek na disertační práci Mgr. Věry Dvořáčkové, Přínos Ústavu pro jazyk český Československé akademie věd a jeho předchůdců české lingvistiky (Dějiny ÚJČ ČSAV a jeho předchůdců ve světle archivních pramenů), FF UK Praha, Ústav českého jazyka a teorie komunikace, filologie-český jazyk, Praha 2011

Předkládaná práce, resp. její autorka, si vytýčila poměrně náročný cíl: “předložit zpracování a zhodnocení nejdůležitějších výsledků činnosti Kanceláře Slovníku jazyka českého (KSJČ), Ústavu pro jazyk český České akademie věd a umění (ÚJČ ČAVU) a Ústavu pro jazyk český Československé akademie věd (ÚJČ ČSAV) na podkladě institucionálního organizačního rámce s přihlédnutím k zásadním dobovým událostem nejčastěji vědeckého a politického charakteru, které významně ovlivnily vědeckou a výzkumnou práci i běžný chod sledovaných institucí“.

Tato práce, jak autorka konstatuje, „vychází primárně z výzkumu rozsáhlých archivních materiálů, jejich kritického zhodnocení a interpretace. Archivní prameny vztahující se k dějinám ÚJČ, byť neobyčejně informačně bohaté, nebyly dosud pro dané téma nijak využity, mj. i proto, že klíčový (a nejobsáhlejší) fond ÚJČ ČSAV je stále neuspořádaný“. Autorka též popisuje osudy tohoto – bohužel – torzovitého fondu, který byl ovšem v tomto stavu předán z ÚJČ AV ČR a lze tedy předpokládat, že žádné další materiály k období před rokem 1989 se nenajdou. Zde ovšem vytěžila maximum, aby i z nezpracovaného, velice obsáhlého fondu získala požadované informace a mohla plasticky podat obraz o činnosti a vývoji ÚJČ a jeho odborných oddělení.

Další metodou byla tzv. oral history, jinými slovy řízené rozhovory s pamětníky. Ty byly kriticky konfrontovány s dochovanými archiváliemi, ačkoli s ohledem na časové vymezení práce byly rozhovory v poslední periodě významnější než v „historizující“ části práce.

Práce je logicky členěna do tří hlavních oddílů, a to z hlediska chronologického vývoje pracoviště: Kancelář Slovníku jazyka českého, Ústav pro jazyk český České akademie věd a umění a Ústav pro jazyk český Československé akademie věd. Tento historický úvod pokládám za významný především z hlediska sledování institucionálního vývoje vědy, kdy se Kancelář Slovníku řadí mezi první existující (a dále přežívající, event. se rozvíjející) vědecká pracoviště moderního typu. V rámci jednotlivých chronologicky řazených kapitol se autorka zabývá nejen (smutnými) technickými podmínkami pracoviště, ale i postupem odborných prací na vytváření plánovaného Příručního slovníku jazyka českého. Již zde zachycuje úsilí o vznik akademického jazykovědného ústavu, který by zabezpečil systematické vědecké bádání

v oblasti bohemistiky. V tomto duchu postupuje i dále a popisuje zrod ústavu, jeho původní členění a konečně i jeho roli v rámci ČSAV po roce 1952/53 až do roku 1992, kdy ČSAV zanikla.

Tím autorka dílem vyčerpala čistě historickou část práce, vrací se k ní pak nutně ve zvláštních kapitolách 21 a 22 (časopisy a členství v mezinárodních organizacích) ačkoli se historizujícím pasážím nemohla vyhnout ani při popisu vývoje jednotlivých oborů (kapitoly 7-20). K tomu, abych mohla hodnotit ryze lingvistické pasáže se necítím kompetentní. K diskusi bych ovšem nabídla téma vztahu ústavu a strukturalismu v jazykovědě.

Z hlediska dějin institucionální základny české vědy a navíc dějin oboru, pokládám práci za ideální, ovšem v jiných vědách velmi těžko dosažitelný model. Autorce se organicky podařilo skloubit obě části a zachytit nejen podmínky, v nichž se česká lingvistika vyvíjela, ale i vývoj jejího obsahu. To je ovšem dáno jejím odborným zaměřením. Těžko hledat kombinaci fyzika a historika v jedné osobě. Domnívám se, že práce by měla být pokládána za vzorovou sondou do vývoje české vědy, nástinem cesty, která by mohla sloužit i dalším ústavům či oborům ke kompetentnímu zpracování vlastních dějin, což se zatím příliš nedaří.

Pečlivý postup práce s archivními prameny jsem měla možnost osobně sledovat v Archivu AV ČR, stejně tak vznik historického jádra studie. Ovšem nejen proto, jak bylo řečeno výše, navrhuji její přijetí jako práce disertační a doporučuji ji k publikaci.

Doc. PhDr. Alena Míšková, PhD.
MÚA AV ČR